

KONSTERNA

Zpravodaj ZO ČSOP Rybák Svitavy

číslo 3, únor 1999

Obsah:

Slovo úvodem...

Zprávy výboru.

Z činnosti ZO - Ornitologická beseda v Litomyšli.

- Exkurze na Nové Mlýny.

Bude se konat - 1.VPP (víkendový průzkumný pobyt).

- Plán činnosti na rok 1999.

Zprávy z úřadů.

Všimli jsme si - Regenerace Horního rybníka.

- Likvidace zeleně při železnici.

- Fedurco předstihl Soukupa.

- Unikát ve školní skříni.

Poznátky z terénu - Vzpomínky na soví houkání.

- Bublinatka a jiné masožravky.

- Papouška bych tu nečekal.

- Ptactvo v okolí 7.mateřské školy.

Čteme za vás.

Na cestách.

Bleskovky.

Ornitologická pozorování.

Slovo úvodem...

2.číslo zpravodaje KonSterna obdrželo 24 čtenářů a příznivců ochrany přírody. Nutno podotknout, že „výrobu“ tohoto výtisku provázela řada menších komplikací. Hlavním problémem bylo kopírování předlohy (autoři originálu L.Kopečný a J.Mach). Jistě si každý povšimnul velmi nízké kvality fotografií a některých chyb, které rovněž vyplynuly po kopírování originálu. Za veškeré nepřesnosti, chyby v tisku i kopírování, za přehozené dvojlisty v některých číslech a nekvalitní kopie fotografií se musím všem čtenářům hluboce omluvit. Udělal jsem chybu, když jsem se snažil za každou cenu dodržet již tak mírně opožděný termín. Hlavně jsem kopírování prováděl ve spěchu, protože jsem chtěl na setkání ornitologů v Litomyšli přivést „horké vydání“. Navíc při zhotovování kopií se několikrát „zakousla“ kopírka.

Z chyb se člověk učí, a tak jsem uznal, že příprava KonSterny pro zveřejnění musí být daleko propracovanější. Přivítal jsem především aktivitu Filipa Jetmara, který čte Konsternu asi nejpozorněji a přednesl několik návrhů i rad. Využívám jeho snahy a přijal jsem Filipa do „redakční rady“. Kromě přispěvatele bude nyní plnit především funkci korektora tisku.

Snad se tedy 3.číslo opět v některých aspektech zlepší ! (Tato slova ovšem píšeme v čase, kdy ještě nevíme jak naše snažení dopadne).

Protože se zařazení křížovky do 2.čísla nesetkalo s velkým ohlasem (vítězem se stal F.Jetmar, který správně vyluštil, že ohroženým druhem je lvíček zlatý), nebudeme tento prvek do dalších čísel prozatím vnášet.

Přinášíme kontaktní adresy pro případ, že se s čímkoli chcete svěřit ochráncům přírody:

předseda ZO : Mgr. Jiří Mach, ČSA 9, Svitavy 568 02
zam. Gymnázium Svitavy-tel. 0461/535340

hospodář ZO : Bc. Milan Janoušek, SY-Lačnov 299, Svitavy 568 02
zam. tel. 0462/318252
domů tel. 0461/216 58

člen výboru : Mgr. Filip Jetmar, Popradský 1275, Ústí nad Orlicí 562 06
domů tel. 0465/526904

Bc. Marián Polák, Opatov v Čechách 302, 569 02
domů tel. 0461/593235

Opravte si v 2. čísle ! :

V příspěvku Neofyty v naší krajině:

4. odst. je keř připomínající bylina, která.....,
5. odst. Především levostranným (často vhodnějším) přítokům....,
5. odst. Dokonce i na Hvězdě jako by kopírovala.....

Přejeme příjemné čtení, řadu nových poznatků a v roce 1999 mnoho zdraví
Tobě (Vám) i všem nejbližším.

Uzávěrka 3. čísla: 31. ledna 1999

Jiří Mach a kolektiv

Zprávy výboru.

* Pan Juraj Kováč z Hradce nad Svitavou nabízí svůj pozemek (asi 1 ha svažitého ozeleněného terénu) k dispozici pro naši organizaci. Pokud někoho napadne, jak nabízenou lokalitu k našemu účelu využít, ať se obrátí na předsedu ZO.

* Dne 5. prosince 1998 se F. Jetmar a J. Mach zúčastnili výroční schůze Východočeské pobočky České společnosti ornitologické při Východočeském muzeu v Pardubicích. Vybíráme ze zajímavých informací:

- v roce 1999 proběhne celorepublikové sčítání hnízdních populací břehule říční,
- VČP ČSO připravuje pro zájemce výzkumný pobyt ve Žďárských vrších (17.-20. června),
- Výzkumný víkendový tábor pobočky proběhne v letošním roce na území středního Polabí,
- Ptákem roku byl vyhlášen konipas bílý,
- ČSO vstoupila do projektu dotovaného asi 5 miliony korun, ze kterého mají čeští ornitologové vypracovat legislativu v oblasti životního prostředí, která odpovídá směrnici EU,
- V roce 2001 započne již potřetí na našem území víceleté mapování hnízdních populací ptactva v ČR,
- Podle T. Bělky hnízdilo úspěšně v ČR v loňském roce 5 párů sokola stěhovavého,
- S potěšením můžeme konstatovat, že byli pochváleni organizátoři Evropského festivalu ptactva ve Svitavách a Litomyšli. Pan Urbánek z Litomyšle byl pak vyhodnocen ČSO jako nejlepší organizátor loňského ročníku !,
- Předseda VČP ČSO pan ing. Pavel Žďárek daroval J. Machovi zpravodaje Skupiny pro výzkum bahňáků v České a Slovenské republice za poslední 2 roky. Impulsem bylo zřejmě zjištění, že do mezinárodního projektu „Tringa glareola 2000“ se v republice zapojili jen ornitologové z jižní Moravy a ze Svitav.

* V letošním roce by měla proběhnout zásadní rekonstrukce rybníku Hvězda u Opatova. Návrh na podnět Ministerstva životního prostředí byl zpracován podle zákona č.244/92 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí a byl vyvolán především situací po povodních v posledních letech. K uvedené studii se vyjádřila prostřednictvím M.Poláka, F.Jetmara a M.Janouška i naše ZO. Jmenovaní jsou v posledních letech nejaktivnějšími biology (především ornitology), kteří se stavem přírody opatovských rybníků zabývají. Věřme, že naše připomínky nezapadnou a bude k nim přihlíženo s patřičným respektem.

*** P O Z O R !!! ***

Výbor rozhodl o zvýšení propagace ČSOP a ochrany přírody a nakoupil materiály (samolepky, odznaky, bločky a tašky), které obdrží každý člen naší ZO. Doufejme, že podpoříme i zájem o aktivnější spolupráci a soudržnost mezi naší členskou základnou. Materiály je nejlepší vyzvednout téměř kdykoli (nejlépe po ústní domluvě) u předsedy ZO.

Dále výbor nakoupil publikace : Zvířata s námi doma (krátký přehled bezobratlých, ale i obratlovců), Přírodovědné rozcvičky (soutěže, tajenky, doplňovačky, hádanky například do vlaku nebo pro dlouhé chvíle čekání) a Ochrana živočichů v ČR č. 2 (způsoby praktické ochrany a podpory života členovců i obratlovců v naší přírodě). Tyto publikace jsou spolu s dříve zakoupenou literaturou (Naši motýli, Květena ČR, Příručka k určování rostlin a živočichů a Atlas hnízdního rozšíření ptáků Evropy) rovněž k mání u členů výboru ZO.

Z činnosti ZO.

Ornitologická beseda v Litomyšli.

Na podzim loňského roku jsme přijali pozvání litomyšlského ornitologa pana Urbánka k besedám nad videopořady o ptácích, které pořídil převážně v roce 1998. První „sezení“ se uskutečnilo 27. listopadu a zúčastnili se jej členové ZO M.Janoušek, F.Jetmar, J.Mach, P.Škaroupka a náš vážený příznivec ptactva pan Pěnička. V litomyšlském DDM nám pan Urbánek předvedl především výsledky kroužkování a pozorování ptactva na Žehuňském rybníku v okrese Nymburk. Poodhalil nám řadu zkušeností a tajů z oblasti ptačí morfologie a bionomie. Mezi největší zajímavosti lze pak zařadit například kroužkování lindušek rudokrkých, bukače velkého, zpěv strnada zahradního nebo pozorování rybáků černožobých.

Druhá beseda se uskuteční 19. února v 16.00 hodin v litomyšlském DDM.

Exkurze na Nové Mlýny.

Dne 9. ledna letošního roku se vydali 3 členové ZO (Janoušek, Jetmar a Mach) a Filipovi přátelé Dana a Dušan na ornitologickou exkurzi na vodní dílo Nové Mlýny II. Tato námi celkem pravidelně navštěvovaná lokalita nám měla zlepšit naši představu o skladbě a počtu zimujících druhů především vodního ptactva.

Nutno podotknout, že příchod (lépe velmi kvapný příjezd na kole) na vlakové nádraží měli „někteří“ výborně načasovaný. Jen štěstí a náhoda tak pomohla vyřešit odjezd ze Svitav. Podrobnosti osobního „choulostivého“ charakteru jsou známy jen přítomným nebo dobře informovaným.

V Pouzdřanech nás přivítalo překvapivě dobré počasí (asi 1 st. Celsia, oblačno až polojasno), které nám vydrželo až do konce výpravy. Nevyhnuli jsme se ani tentokrát tipování počtu druhů ptáků, které budeme schopni registrovat. Přímo ve vesnici poprvé zažíváme okamžiky vzrušení, když ohlašují let dravce, kterého označují jako sokola. Ostatní však dravce registrují později a její determinaci si nejsou jisti. Na cestě k nádržím pak spatřujeme na obloze první hejna hus polních a běločelých.

Se zkracující se vzdáleností od nádrže se zvyšuje napětí. To je vystupňováno mým ohlášením že vidím sokola stěhovavého, který sedí při okraji nádrže. Vzpomínáme na naši poslední zimní exkurzi, kdy jsme rovněž tohoto vzácného dravce zde sledovali. S očekáváním přehlédneme dalekohledy nádrž s typickým obrázkem množství hus a kachen, které jsou však bohužel dosti vzdálené. Při cestě k soutoku Svratky a Jihlavy ještě poznáváme racky stříbřité a bouřní, volavky popelavé nebo kormorány velké. Máme větší štěstí na počet orlů mořských, kterých nakonec napočítám 13 !

Na soutoku řek loví nebo odpočívají například : hohol severní, kopřivka obecná, morčák malý, potápka malá, ledňáček říční, kachny divoké nebo lysky černé. Zjišťujeme jak čas letí a míříme do centrální části nádrže. Odtud máme celkem dobré pozorovací podmínky. V hejnech hus vidíme i husy velké. Orli a

kormoráni obvykle sedí na kraji zamrzlého ledu nebo přelétají nízko nad ním. Husy jsou v neustálém nepokoji a blízko nás plují na hladině labutě velké.

Vyměřená doba pobytu se nekompromisně krátí a my musíme myslet na návrat. Ještě předtím přelétne v dálce morčák velký a Filip s Milanem dychtivě pátrají po mnou avizovaném druhu, o kterém se domníváme, že by to mohla být potáplice. Nakonec především pro velkou vzdálenost si další druh nepřipisujeme.

Na zpáteční cestě se rovněž tradičně zastavujeme v pouzdřanském hostinci, kde s netrpělivostí sepisují počet pozorovaných druhů. V dnešním tipování uspěl Filip, který se nejvíce přiblížil součtu 51 druhů. V loňské zimě to bylo 46 druhů ptáků. Můžeme konstatovat, že i letošní zimní návštěva, přestože nikoho z ornitologů neobohatila o nový druh, splnila svůj účel.

Závěrem chci obzvlášť poděkovat Filipovi Jetmarovi, který se s chutí čerstvě získaných pedagogických zkušeností ujal didaktické práce s literaturou, při zasvěcování jeho přátel do krásného, zajímavého, nevšedního, poučného a překvapujícího života ptactva.

Jiří Mach

Bude se konat.

1.VPP (víkendový průzkumný pobyt).

Na podzim loňského roku přišel Marián Polák s ušlechtilou myšlenkou, pořádat především pro zájemce z řad svitavských dětí a mládeže, víkendové průzkumné pobyty.

Akceschopnost pořádat nejen VPP by mělo podpořit zastupitelstvo města Svitavy částkou cca 15.000,- Kč, kterou na konci ledna mělo zastupitelstvo schválit. VPP budou přístupné i pro zájemce z řad dospělých a mimosvitavských. Veškeré záležitosti konzultujte s hlavním pořadatelem 1.VPP Mariánem Polákem nebo J.Machem.

1.VPP pořádá naše ZO ve spolupráci s TOM Zálesáci Svitavy.

Propozice 1.VPP:

Místo konání: Brlenka u Litomyšle - chata TOM Zálesáci Svitavy.

Datum: 5.-7.března 1999.

Odjezd: v pátek 5.3. v 16.20 hod. nebo v 18.15 hod z autobusového nádraží ve Svitavách, nástupiště č.4 směr Litomyšl. Výstup na zastávce Gajer a poté asi 3 km pěšky na chatu.

Návrat: v neděli 7.3. v 15.00 hod. na autobusové nádraží ve Svitavách.

Program: noční terénní vyhledávání sov na Javornickém hřebenu za použití reprodukováného ptačího hlasu. Ukázka nahrávání hlasů ptáků. Přes den výroba a vyvěšování ptačích budek pro drobné pěvce.(Budky budou během roku sledovány).

Sebou: jídlo do společné kuchyně(chleba, sýr, paštika, těstoviny, párek, polévka, čaj, cukr,...), teplé oblečení, rezervní boty a ponožky (čím více, tím lépe), spacák, baterku!, zájemci dalekohled, fotoaparát, hudební nástroj.

Cena: (doprava a ubytování) 60,- Kč (bude hradit ZO ČSOP).

Kapacita: omezená na max. 25 osob.

Srdečně zvou pořadatelé M.Polák a J.Mach.

Přejeme mnoho zdaru při pořádání premiérového 1.VPP !

Plán činnosti na rok 1999.

Přinášíme vám velmi důležitý přehled termínů akcí, které chceme v letošním roce pořádat, nebo kterých se aktivně chceme zúčastnit. Tuto novinku zařazujeme především proto, aby si každý, kdo chce spolu s námi na akcích participovat jako pořadatel nebo účastník, včas vyhradil v kalendáři místo.

Podrobnější informace hledejte v našem zpravodaji, vývěsce nebo u vedení ZO. Datумы s otazníkem jsou pouze orientační a nutno počítat i s vlivem aktuálního počasí !

V závorce uvádím skutečné nebo navrhované organizátory a účastníky akcí !

Únor:

26.-27. - Mapování výskytu sov na Poličsku.(J.Mach)

Březen:

5.-7. - 1.víkendový průzkumný pobyt-Brlenka,(M.Polák)
zaměřeno na průzkum sov a práci s mládeží.
15.-17. - Mapování výskytu sov na Svitavsku. (J.Mach + ?)
19. (?) - Instalace hnízdní podložky-věnce pro čápa (J.Mach + ?)
místo-komín stavebniny Jednota u hasičárny ve
Svitavách.
27.nebo 28. - Mapování hnízdních populací kavky obecné ve Svitavách
(J.Mach + ?)
I.kolo můžeme spojit s hledáním sokola stěhovavého a
prosklených ploch.

Duben:

2. (?) - Den Země - exkurze do záchranné stanice živočichů-Pavlov
(J.Mach + ?)
17. (?) - Den Země - sázení stromů ? (J.Mach + ?)
24. - Mapování zatopeného lomu u Svitav
(J.Mach,M.Janoušek,F.Jetmar + ?)
zaměřeno na zoologii - obojživelníky,ptáky...

Květen:

1. - Vítání ptačího zpěvu - Svitavy (J.Mach + ?)
Navrhujeme trasu město-Langrův les-Javornický hřeben-
Horní a Dolní rybník.
22.-23. - Sčítání hnízdních populací vodního ptactva
(J.Mach,F.Jetmar + ?)
I.kolo pro Poličsko a Svitavsko.
29.-30. - Mapování hnízdních populací kavky obecné ve Svitavách
(J.Mach + 6)
II.kolo spojené s hledáním sokola a ptactva intravilánu.

Červen:

- Podle pokynů ČSO - Celostátní mapování hnízdních populací břehule říční
(J.Mach + ?)
- 19.-20. - Sčítání hnízdních populací vodního ptactva
(J.Mach,F.Jetmar + ?)
II.kolo pro Poličsko a Svitavsko.
- 25.-27. (?) - 2.víkendový průzkumný tábor (J.Mach + ?)

Červenec:

1. - Mapování zatopeného lomu u Svitav (J.Mach, F.Jetmar,
M.Janoušek, K.Ehrenbergerová,+ ?), zaměřeno na botaniku
a zoologii.
3. (?) - Kosení prstnácové louky v Lačnově (M.Janoušek + ?)
- 7.-11. - Letní tábor - Jižní Morava (J.Mach + ?)
zaměřeno na práci s mládeží v oblasti Nových Mlýnů,
Pálavy a Lednice.
- konec července - Kosení VKP - louky u Dolního rybníka (J.Mach + ?)

Září:

18. - Exkurze na Nové Mlýny II

Říjen:

- 2.-3. - Světový festival ptactva (J.Mach,F.Jetmar + ?)
Svitavy,Opatov s možností ukázky chovatelů dravců.
30. - Instalace zhotovených berliček na pole ve zvolené
31. lokalitě.

Listopad:

Výroční členská schůze ZO ČSOP Rybák Svitavy

Zprávy z úřadů.

Odbor životního prostředí MěÚ Svitavy.

* Město Svitavy žádá o dotaci ze Státního fondu životního prostředí cca 8 milionů korun na plynofikaci Lačnova.

* Odbor výstavby a územního plánování informoval ZO o zahájení veřejného projednávání dodatků a změn k územnímu plánu města Svitav.

* 6.ledna se schází výbor k posouzení konceptu doplňků a změn územního plánu města Svitavy. Z posezení nakonec vyplynulo 34 našich připomínek, které byly předány na odbor výstavby a územního plánování MěÚ Svitavy.

* Výbor odevzdal na odbor financí a cen vyúčtování příspěvku 5000,-Kč od města Svitavy.

* Dne 28.ledna se sešli J.Mach a F.Jetmar s vedoucím stavebního odboru panem ing.Čížkem a městským architektem panem ing.Svojanovským k projednávání našich připomínek ke konceptu doplňků a změn územního plánu města Svitavy. Řada připomínek byla vysvětlena a prodiskutována s ohledem na možnost uplatňovat je jako připomínku nebo je zařadit do obecného prohlášení. Většina našich připomínek byla totiž detailně technického charakteru a bude k nim přihlíženo při daném správním řízení nebo při vypracování regulačních plánů oblastí územního plánování (voda, zeleň, krajina).

* J.Mach vedl několik jednání s vedoucím odboru životního prostředí panem ing.Antošem o technickém provedení náhradních ostrůvků na rekonstruovaném Horním rybníku ve Svitavách (viz část Všimli jsme si... - Regenerace Horního rybníka).
Dohodnuto bylo vybudování a ukotvení třech plovoucích ostrůvků o ploše asi 2m čtvereční, pilotů a hradel pro odpočinek ptáků (racků, rybáků, bahňáků, vlaštovek nebo dravců).

Referát životního prostředí OkÚ Svitavy.

* J.Mach odeslal počátkem ledna vedoucímu referátu podnět k zahájení řízení na ochranu významné krajinné lokality- mokřina za rybníkem Polní v Jedlové u Poličky a návrh na vyhlášení tohoto území významným krajinným prvkem podle zákona č.114/92 Sb.,o ochraně přírody a krajiny. 13.ledna pak byl přítomen ústnímu jednání, ze kterého vyplynula snaha problémem řešit, především domluvou s obecním úřadem v Jedlové, zjištěním majitelů pozemků a písemným upozorněním možným poškozovatelům cenných lokalit. VKP by mohl být přes řadu problémů snad i vyhlášen (ovšem v místech, kde Rybářství Litomyšl uvažuje v budoucnosti vystavět další rybník-zde budeme při správním řízení trvat na nevhodnosti vybudovat 7. rybník a zlikvidovat jednu z posledních mokřin v okolí jedlovských rybníků).

Všimli jsme si.

Regenerace Horního rybníka.

- od 5.11. přestal pracovat odsávací bagr,
- od 26.11. se intenzivně naváží a rozprostírá horninová drť na hráze rybníka,
- začátkem prosince nadále pokračuje úprava hráze,
- 16.12. proběhlo terénní jednání o problematice vybudování ostrůvků. Ukazuje se, že dopravit těžkou techniku po několikametrové vrstvě rašeliny je zatím problém,
- 21.12 urovnává buldozer navezený písek na pláž,
- do konce roku je hotova hlavní oprava hráze a vypusti,
při severozápadním břehu rybníka se upravuje cesta navážkou písku a plochých kamenů,
- znovu se ukazuje technicky nemožné vybudovat pevné ostrůvky-ZO trvá na instalaci alespoň plovoucích ostrůvků,
- 26.1. je dohodnut způsob provedení plovoucích ostrůvků a instalace kolíků a hradlových odpočivadel s vedoucím odboru životního prostředí MěÚ Svitavy

Likvidace zeleně při železnici.

V týdnu od 18.do 22.ledna jsem zjistil,že při železniční trati u Dolního rybníka ve směru na Poličku,provádí „údržbová četa“ úplnou likvidaci keřů a některých stromů nejen na náspech železnice, ale i na třeba 5-6 metrů vzdáleném okraji pole. Docela se mi nechtělo věřit vlastním očím. Přemýšlel jsem okamžitě o použití mé průkazky Strážce přírody ČR, ale volil jsem raději cestu, kdy si nejprve přesně zjistím na úřadech a u přednosta stanice, jak je to s kácením a redukcí dřevin při kolejišti.

Je mi celkem jasné, že větve ani trouchnivější stromy nesmí ohrožovat provoz na dráze. Ale proč neponechat zdravé stromy a keře, které prokazatelně projíždějícím vlakům nevadí? Proč případné větve pouze nezkracovat? V dosahu do pěti metrů bych proti porostům asi nic nenamítal. Zde však dělníci káceli i keře nad úroveň terénu, daleko od kolejiště. Jen pro informaci - šlo o pás růží šípkových šířky 2-3 metry a délky asi 60 metrů s vtroušeným bezem a ovocným stromem. Také středně velká bříza, vzdálená asi 6 metrů „překážela“ spíše méně „inteligentním řezuchtivým pracantům“.

Hned v den zjištění jsem se snažil dovolat přednosta stanice ve Svitavách, ale bohužel po dva dny nebyl k zastížení. Obvolal jsem mezi tím referát životního prostředí a obrátil se na odbor životního prostředí MěÚ, kde mi bylo sděleno, že jelikož České dráhy nejsou vlastníky pozemku a ani nevystupují jako fyzické osoby, jsou povinné kácení (nikoli však průřez) dřevin 15 dní předem na OŽP MěÚ hlásit, což se nestalo ! (§8,odst.2 zákona č.114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny).

Zanedlouho se mi podařilo hovořit s traťmistrem, který zodpovídá za údržbu svitavských tratí. Ten přiznal, že opomenul oznámit na Městský úřad zamýšlené „čištění a údržbu“. Při dotázání na předpisy, které ho opravňují redukovat porosty u železnice, mě pak odkázal na provozního náměstka ČD v Pardubicích. Traťmistr byl velmi mým názorem na likvidaci keřů a stromů podiven, řka, že takto postupuje již 30 let a koná

městu službu, když čistí keře od „nebezpečných předmětů“. Tato údržba, kdy se při „čištění“ pracovníkům nechce do porostu trnitých růží, a tak je lepší celé pásy keřů uřezat, se však jen málokterému rozumnému člověku může zamlouvat.

Přes svitavského traťmistra a pardubického provozního náměstka ČD jsem se dotelefonoval paní Ginerové, která se v pardubické oblasti stará o ekologii naší železnice. Mnou požadovaný paragraf, který řeší vzdálenost oprávněnosti železniční údržby mi však nedovedla sdělit, ale ochotně slíbila problém řešit „na místě“. Kdo ví kolik už padlo zbytečně stromů a keřů při pracech dopravců nebo energetiků ?!

Čtenářům KONSTERNY slibujeme, že o závěrech šetření je budeme podrobněji informovat.

Jiří Mach

Fedurco předstihl Soukupa.

Málokdo z ctihodných občanů města Svitav tuší, že ještě před loňským letním šílením okolo natáčení třetího dílu „Poldy“, se již v květnu ve Svitavách natáčel jiný film. Pravda město ani podnikatelé ho za to nedotovali statistickými částkami a není ani divu. Režisér Jiří Fedurco si totiž nevolil pro exteriér „naše“ překrásné náměstí, ale pouhou racčí kolonii na Dolním rybníce. Navíc nepotřeboval komparsisty, neměl sebou Terezu Maxovou, štáb byl čtyřčlenný a ještě k tomu nespal v hotelu.

Jirka natáčel ve spolupráci s Českou televizí netradiční dokument o brněnském „fyzickém“ básníku Petru Vášovi a požádal mne o spolupráci. Potřeboval do filmu „obrovský“ hejno ptáků, který na Petrovo tlesknutí sedne okamžitě na zem. Vzhledem k tomu, že realizace připadla na květen, kdy hejna zimujících havranů, kachen, kvíčal či strnadů jsou dávno pryč, padla naše volba jednoznačně na racky. Ještě před pár lety bychom si mohli vybrat jestli se nám líbí více kolonie na Velkém Košíři či na Hvězdě, ale rybářsko-bagrovací komando ing. Holmana nám výběr místa našťěstí velmi ulehčilo.

A jak se přemluví stovky racků, aby na povel režiséra usedli na zem? Počkali jsme na okamžik, kdy racci usednou na hnízda, pak jsem vystoupil z úkrytu, racci se naráz zvedli a začali kroužit na obloze. Použitím speciální kamery, jež umožňuje natáčet děj pozpátku, proběhne ve filmu vše naopak: Racci krouží, Petr tleskne a racci naráz slétnou k hnízdům.

Scénu osvětluje dramatické světlo, vypichující bělostné siluety racků proti temným mrakům. Ptáky jsme pochopitelně vyrušili jen krátce a zároveň jsem toho využil ke kontrole hnízd v kolonii. Mláďata se již vylíhla a tak jsem nenalezl žádnou snůšku. Až poběží dokument o Petru Vášovi v České televizi, nenechte si ho rozhodně ujít a to nejenom kvůli svitavským rackům, ale především kvůli filmu samotnému. Divákům „Poldy“ to nedoporučuji, protože po dvou minutách by to stejně vypnuli.

Marián Polák

Unikát ve školní skříni.

Při prohlídce sbírek a běžné údržbě přírodovědných sbírek v kabinetu přírodopisu III. základní školy ve Svitavách, jsem objevil herbář, který bych označil za „botanický poklad“. Né, že by byl největší, ani finanční hodnota tohoto herbáře není velká, ovšem rostliny, které se zde nacházejí jsou většinou ze sběrů v okolí Svitav a značná část rostlin jsou dnes již na uvedených

lokality téměř vymizelé. Herbář zachycuje stav orchidejí a některých vzácných rostlin před téměř třiceti lety. Díky podrobným popiskám lokalit nálezů a pečlivostí s jakou byly rostliny lisovány a umístovány na papíry o velikosti A3 má tento herbář i dnes velkou vypovídající hodnotu. Herbář je složen ze dvou částí.

Úvodní část je herbář Kroužku ochrany přírody, který obsahuje 59 položek. Byl tvořen nejčastěji kolektivem tohoto kroužku a další položky jsou od Mirka Smetany (největší část) dále pak Ireny Měšťanové, V. Šrota, Luboše Moravce, R. Svojanovského, Jaromíra Štrajta, Mirka Popelky a Lenky Šmídové. Byl tvořen v letech 1971 až 1976. Některé zajímavé položky z tohoto herbáře uvádím v příloženém seznamu.

Druhou a vzácnější částí je herbář Zdeňky Hrubé. Tento herbář byl tvořen v letech 1962 až 1970. Část sbírky je tvořena ukázkou tvarů listů, stonků a funkcí úponků. Z 28 položek je 8 orchidejí, 4 položky plavuní a zbytek je tvořen vzácnou květenou našeho okolí. Mezi nejzajímavější patří výlisek masožravé bublinatky, arónu, pětiprstky, střevíčníku, bradáčku nebo prstnatce.

(Přiložené seznamy upravené redakcí konSterny):

Herbář Z.Hrubé -

plavuň vidlačka	les „Horní Bořina“ u Vítějevsí	1970	I.Hrubý
plavuň pučivá	les sz. od Kukle (nad rybníčkem)	1963	R.Eliáš
plavuník zploštělý	les s. od silnice z Hradce n.Svitavou-Sklené	1970	L.Štefka
plavuňka zaplavovaná	písečník v lese při silnici vendolí-H.n.Svitavou	1968	I.Hrubý
přeslička největší	u stareho dolu,nad hájenkou,Mladějov	1965	I.Hrubý
orlíček obecný	u Dětřichova,směr k Helvíkovu	1963	B.Jindřichovský
vachta trojlistá	loučka u Lačnovského lesa,při cestě z písečníku	1964	Z.Hrubá
ploštičnik evropský	Roh-Hřebečský hřeben	1964	Z.Hrubá
arón plamatý	s.od Psí kuchyně,Opatovský les	1961	Z.Hrubá
náprstník velkokvětý	lesní strž nad pramenem v Dlouhé	1965	Z.Hrubá
bublinatka obecná	jezíčko u pramene Svitavy	1960	Z.Hrubá
prstnatec plamatý	Mikuleč-Kukle,pod rybníčkem	1967	R.Eliáš
prstnatec bezový	okolí Javorníka	1965	p.Paclíková
pětiprstka žežulník	palouk sv.od Dětřichova	1963	B.Jindřichovský
kruštík bahenní	olšina u jezírka pramenů Svitavy	1966	Z.Hrubá
kruštík široolistý	břeh silnice Valdek-Kukle,za mostem u Valdeku	1960	I.Hrubý
okrotice bílá	stráň pod Rohem,Hřebečský hřeben	1960	I.Hrubý
střevíčník pantoflíček	stráň nad silnicí k Banínu,za podjezdem	1963	Z.Hrubá

Herbář Kroužku ochrany přírody-

lilie zlatohlavá	lesy nad Trstěnicí	1972	M.Smetana
suchopýr úzkolistý	louka u Dolního rybníka,Svitavy	1972	M.Smetana
hořeček časný	louka u kravína ve Vítějevsí	1975	I.Hrubý
okrotice bílá	louka u cesty k zastávce,Vendolí	1972	M.Smetana
kociánek dvoudomý	lesní cesta na konci viaduktu,Svitavy	1972	M.Smetana
orlíček planý	louka nad tratí u starého mostu,Vendolí	1972	M.Smetana
hořeček brvitý	louka u kravína ve Vítějevsí	1975	I.Hrubý
vstavač májovč	louka za r.Rosnička,Svitavy	1972	M.Smetana

Jan Richtř

Poznatky z terénu.

Vzpomínky na soví houkání.

(Následující řádky berte jako pozvání na letošní pátrání po sovách na Poličsku a Svitavsku).

Milovník přírody a zároveň ornitolog má vyzkoušet všechno. Možná pro zpestření, ale především pro doposud nepoznaná tajemství a zkušenosti z poznávání života sov, jsem se v zimě loňského roku rozhodl tento můj „nedostatek“ napravit. Pociťoval jsem také dluh vůči Poličsku, kde již čtvrtým rokem sleduji tamější avifaunu. Ani literatura nepřináší příliš informací o výskytu sov v okolí Poličky.

S chutí jsem naplánoval trasu se zastávkami, z kazet s nahrávkami hlasů sov „namixoval“ několikaminutové úseky, sbalil mapy, připravil magnetofon a vyzbrojil se nezbytnými potřebami pro noční pobyt. Dokonce jsem měl i osobního řidiče v osobě ochotného bratra, který měl nakonec z nálezu sov snad větší zážitky než já!

Pro mapování jsem zvolil období poloviny února, který navíc byl velmi teplý. Rušivý byl především vítr, který se jistě podepsal na celkově malém počtu zjištěných druhů. Nepomohla ani momentální oblačnost.

Na první výjezd jsme tedy vyrazili v pátek 13. února v 18.00 hodin. Rozhodl jsem se prozkoumat poměrně rozsáhlou oblast Polička, Korouhev, Jedlová, Stašov, Svojanov a Bohuňov. Zaměřil jsem se na výskyt sov ve vesnicích, na okrajích města a v nehlubokých lesích. Pobavili jsme se především v Korouhvi, kde jsme hlasy sýčka a puštíka vylákali do oken a na balkóny v okolí kostela hned několik nicnetušících a mírně vylekaných vesničanů.

Raději jsme je nedráždili, chtěli jsme vyvážnout se zdravou kůží. Dlouho jsme nezachytili jediný soví hlas a už jsem ani nedoufal v úspěch. A tak jen s domněním, že oblast Svojanova je známá a probádaná lokalita výskytu sov, jsem očekával příjezd do Bohuňova s napětím.

Když už jsem balil magnetofon, zaslechl jsem dosti neobvyklé zvuky, které jsem si pamatoval z „mixování“ kazet. Teprve až doma při přehrání originálu jsem mohl potvrdit, že šlo o hlasy mladého výra velkého. První den jsem pak ukončil ve 2.00 hodin na poličském hřbitově!

Pro druhý den jsem vybral oblast Širokého Dolu, Borové, Telecího, Lačnova a Sádku. Neúspěch prvního dne nás neodradil, ale čas utíkal a znovu se nám nedařilo narazit na žádnou sovu. Dojeli jsme do Telecího (CHKO Žďárské vrchy), kde jsme zajeli za vesnici na vrch Maděra.

Brzy jsme zjistili, že toto místo leží na trase z Krásného nebo Březin, kterou si vybrala mládež pro dosažení diskotéky v Telecím. Zvláště mladíci se cestou posilňovali alkoholem, aby se v lese nebáli. Jejich zpěv nás dosti rušil a uvažovali jsme, jestli ti hoši vůbec jsou schopni do Telecího dorazit. Raději jsme se vždy při jejich průchodu naším stanovištěm schovali. Určitě by jsme mladíky spíše vylekali a o nějaký fyzický střet jsme už vůbec nestáli. Dokonce jsme slyšeli, jak mladíci považují naše auto za místo milostných hrátek nějakého páru. Smích jsme jen stěží udržovali.

V době, kdy zrovna celkem hlučně nepřečázela asi pátá parta, jsem zkoušel nalákat jakoukoli sovu. Byl jsem už opět zoufalý a dokonce jsem (z legrace!) prohlašoval, že jestli se teď neozve „nějaká“ sova, tak končím s ornitologií! Po chvíli štelování a neustálého opakování nahrávky jsem však uslyšel hlas, který neomylně ohlašoval přítomnost sýce rousného. Mimochodem jsem si prostřednictvím asi třiceti přehraní hlasy sov dobře zapamatoval. Sýc seděl na nedalekém smrku a „řval“ jak najatý. Dokonce byl tak „zblblý“, že se mi ho dařilo několik minut dráždit na moje pískání. Okamžiky blaha a radosti se tedy nakonec dostavily! Podle zjištěných údajů hnízdí na území Žďárských vrchů asi 10 párů této sovy (Martiško J.: Hnízdní rozšíření ptáků-Jihomoravský region, 1994).

Pátrání po sovách bylo přes malý počet druhů nevšedním a zajímavým zážitkem i zkušeností, kterou všem vřele doporučuji. Rozhodně je na co vzpomínat. Již nyní spřádám plány na průzkum sov na Poličsku a Svitavsku. Blíží informace hledejte v termínovce naší činnosti na předchozích stránkách KONSTERNY nebo přímo u mě! Těším se na spolupráci.

Jiří Mach

Bublinatka a jiné masožravky.

Masožravé rostliny jsou, zvláště v našich zeměpisných šířkách, skupinou rostlin, která je celkem právem opředena tajemstvím, záhadami a fyziologickou dokonalostí. Mezi nejhojnější patří mexické tučnice, portugalský rosnolist, špirlice a heliamfory Jižní Ameriky, láčkovky z Asie a Madagaskaru, u nás nejznámější rosnatka nebo nejstarší známá masožravka mucholapka podivná, objevená roku 1759. Některé se specializují při „výběru“ potravy na hmyz (rosnatka, mucholapka nebo špirlice), jiné „volí“ jako pochoutku drobné korýše (bublinatka a aldrovanka). Naší méně známou, avšak daleko nápadnější masožravou rostlinou je bublinatka.

Rod bublinatka (*Utricularia*) je největší na světě a čítá asi 150-350 druhů. Nejrozšířenější je v Brazílii. V Evropě ji zastihneme, díky nenáročnosti k teplotě, od Skandinávie po Středomoří. Jako druhotná stanoviště si bublinatky často vybírají vytěžené pískovcové lomy, které nevysychají a mají stabilní hladinu vody. Unikátní je u ní především fyziologie příjmu a lovu potravy- je považována za nejsložitější u všech masožravých rostlin. Na svém těle mají bublinatky měchýřky (australské druhy až 4500) opatřené záklopkou. Obústí záklopkou doprovází řada velmi citlivých chloupků, které při mechanickém podráždění záklopkou otevřou za 1/160 vteřiny. Nasátím proudu vody a potravy může začít bublinatka „hodovat“. Typické jsou pro tyto rostliny žluté květy, které vyčnívají nad hladinu. Množí se i vegetativně a jen těžko se pěstují.

V České republice je rod bublinatka zastoupen druhy : b.bledožlutá, b.vícekvětá, b.obecná (kriticky ohrožené), b.prostřední (silně ohrožené), b.menší a b.jižní.

Podle Rybáře (1989) je na území východních Čech nejhojnější bublinatka jižní (zvaná dříve přehlížená), která se vyskytovala v 80. letech v čistých vodách v Polabí, Poorličí, Českém ráji nebo vzácněji na Chrudimsku, Havlíčkovobrodsku a Českomoravské vrchovině. Vzácnější ve výskytu je pak bublinatka menší a bublinatka obecná. Bublinatka jižní (*Utricularia australis* R. Brown, syn. *U. neglecta* Lehm) roste v

mělkých, stojatých, v létě vyhřívaných vodách tůní, slepých ramen a rybníků. Vyžaduje vody mezotrofní a slabě kyselé. Dostál (1989) uvažuje, že jde o odrůdu b. obecné. V republice roste nejhojněji v oblasti jihočeských pánví. Také v Českém ráji a na středním toku řeky Moravy je bublinatka jižní nejrozšířenějším druhem. Faltys (1995) považuje tento taxon v našem kraji za potencionálně ohrožený nebo vzácný !

Informace o výskytu b.jížní jsou nám, alespoň prozatím, skryté. Na ceduli naučné stezky „K pramenům řeky Svitavy“ je text, připomínající, že bublinatka jižní (přehlížená) rostla v jezírku při pramenech ještě v roce 1964. Dnes se na této lokalitě pro letní kolísání vody nevyskytuje.

4.září 1960 zdokumentovala výskyt bublinatky obecné v jezírku u pramene Svitavy paní Zdeňka Hrubá (revidoval F.Procházka z Pardubic, z herbáře uloženého na III.ZŠ Svitavy).

V létě roku 1998 jsem při kontrole zatopeného pískovcového lomu severně od Svitav, v lesích za Horním rybníkem nalezl asi 90 květnatých lodyh nad hladinou. Domnívám se, že zdejší výskyt tohoto druhu je řadě odborníkům neznámý. Společně s Filipem Jetmarem jsme pokračovali v orientačním průzkumu oblasti rybníků na Svitavsku a u Opatova. Bublinatku jižní zjistil Filip i v nádržích pod Novým rybníkem u Opatova. Výskyt bublinatky jižní dokazuje i průzkum botanika Faltys (AOPAK Pardubice), který ji nalezl v obtokové strouze rybníka Hvězda u Opatova na přelomu 80. a 90.let. Společně jsme pak spíše náhodou objevili nekvetoucí bublinatku v hojném počtu na svitavském Dolním rybníku.

Výskyt jistě může být, přes jistou náchylnost na podmínky biotopu, v naší oblasti i početnější.

Vyzýváme proto k důkladnému prozkoumání podobných lokalit. Zážitek z nálezu velmi zajímavé a pěkné masožravé rostliny stojí za to.

Zájemcům o pěstování masožravek doporučuji knížku Masožravé rostliny od Zdenka Ježka. Je i nyní k mání v našich obchodech v ceně 49,-Kč.

Použitá literatura:

- Dokumentace o hodnocení vlivů na životní prostředí-Rekonstrukce rybníka Hvězda. ECO-ENVI-CONSULT, Jičín 1998.
Dostál J.(1989): Nová květena ČSSR,2.
Faltys V. (1995) : Přehled vyhynulých,nezvěstných a ohrožených taxonů cévnatých rostlin na území východních Čech.AOPAK Pardubice.
Ježek Z. (1998) : KOKTEJL,březen 1998-Cesty za masožravkami,str.144-148.
kolektiv (1996) : Mokřady střední Moravy.Sagittaria.
Rybář P. (1989) : Přírodou od Krkonoš po Vysočinu.Kruh.H.Králové.
Studnička M.(1984) : Masožravé rostliny.Academia.

Jiří Mach

Papouška bych tu nečekal.

Jako obvykle, i 9.dubna letošního roku (pzn.1998) jsem při obchůzce Nového rybníka vylezl na svůj oblíbený posed, abych obhlédl hladinu rybníka očima mých ptačích kolegů. Bylo jasno, teplota patnáct stupňů a vál slabý proměnlivý vítr.

Chvilí jsem se pokoušel fotit lovícího orlovce říčního, ale jako vždy když mám teleobjektiv, si ten zmetek vybral oběť až někde u hráze. Během focení jsem zaslechl jen tak „na půl ucha“ jakési skřeky, kterým jsem však zatím nevěnoval pozornost. Vycházely z blízkých korun olší a ačkoliv na stromech nebylo ještě žádné listí, původce hlasů jsem nespasil.

Orlovec mezitím přilétl blíže a útočil na rybu kousek přede mnou. V rozhodující chvíli mačkám instinktivně spoušť a - a nic! Zapomněl jsem si ji natáhnout. Mé hlasité nadávky opět překřičel tajuplný „zpěvák“. „No dobře, straka“, říkám si a mířím objektivem do olší. Na rozostřené matnici se mi skutečně objevila straka. Doostřím a straka se proměnila v nádherného velkého zeleného papouška! „Já snad blbě vidím“, jo andulku mezi vlaštovkami, to jo, ale tohle je snad nějaký amazoňan!

Dělám snímek a zaznamenávám si popis ptáka: velký jako straka, tyrkysově zelený, na břichu a hrudi bílošedý, narůžovělý zobák a dlouhý ocas. Papoušek zaskřehotal a ladnými vlnkami prolétl kolem mne a zmizel v korunách olší u potoka. Připisuji si k popisu špičatá křídla. Stále netuším oč jde.

Odjíždím za naším specialistou-detailistou, Milanem Janouškem a v jeho speciálně-detailním atlase jednoznačně určuji papouška jako mniška šedého (*Myiopsitta monachus*). Pták hojně chovaný v

zoologických zahradách, který počátkem devadesátých let vytvořil menší divoce hnízdící kolonii u řeky Sázavy.

Jestli to byl divoký pták nebo uprchlík ze zajetí nevím, ale mohu každého ujistit, že pozorovat tohoto exotického tvora v šedivé předjarní krajině je nezapomenutelný zážitek !

Marián Polák

(Pzn.redakce: Novější název tohoto druhu je papoušek mniší. Původem je z Bolívie, Brazílie, Argentiny a Uruguaye. V Evropě volně žije v Itálii, Španělsku a Belgii. V ČR volně žije od roku 1985. V roce 1990 hnízdilo až 87 jedinců v lískových porostech v údolí řeky Sázavy - z literatury Bejček, Šťastný a Vašák : Svět zvířat V, Ptáci 2, Albatros 1998).

Ptactvo v okolí 7.mateřské školy.

Od roku 1995 přebývám v objektu 7.mateřské školy ve Svitavách. Tímto příspěvkem chci dokázat, že i městské prostředí se může stát inspirativním při sledování a studiu ptáků. Stačí si jen lépe všimnout, mít oči dokořán a hlavou co nejčastěji vzhlížet k oblakům.

Pro mnohé z obyvatel měst, kteří z různých důvodů nemohou (nebo nechtějí) pozorovat ptáky na atraktivnějších lokalitách, je i intravilán „studnicí poznání“. Ale i pokročilejším ornitologům skýtá řadu zajímavostí i nových zkušeností. Krátký, stručný a netradiční přehled mých ornitologických zážitků je souhrnem za 3 roky pobytu v těsném okolí MŠ. Školka je umístěná ve středozápadní části města. Tato spíše starší čtvrť je charakteristická vyšším podílem zeleně. Územím okolí MŠ rozumím plochu ohraničenou Malým náměstím, ul.Dimitrovova, Čsl.armády, R.Kludy a T.G.Masaryka. V přímém sledování jde o plochu asi 200x200 metrů. Ptactvo pozorované ve vyšších výškách mohlo překročit území asi o 50-100 metrů.

V těsném okolí školky se nachází 3 panelové domy, 1 činžovní dům, 3 větší rodinné domy, budova Prodejního centra (bývalý TOS) a areál MŠ. Větší plochy zeleně jsou vytvořeny v areálu školky a v okolí rodinných domů.

Skladba dřevin : 9 smrků, 9 bříz, 7 javorů, 5 líp, 3 jasany, 1 jedle, 1 líska a 1 jilm + ovocné zákrskové dřeviny a keře (tavalník, zimolez, šeřík a ptačí zob).

Přehled druhů: (v závorce je uveden druh, který byl pozorován do vzdálenosti 50 metrů za vymezenou hranicí sledovaného území)

a) hnízdící

- brhlík lesní (dutina břízy)
- čečetka zimní
- drozd zpěvný
- hrdlička zahradní
- kavka obecná (komíny činžovního domu)
- kos černý
- pěnice pokřovní
- rehek domácí
- rehek zahradní (dutina ve zdi Prodejního centra)
- rorýs obecný (např.větrací otvory pod střechou školky)
- stehlík obecný
- vrabec domácí (např.větrací otvory pod střechou školky)
- zvonohlík zahradní

b) nocující a odpočívající

- havran polní (na jilmu)
- křepelka polní
- špaček obecný

c) prolétající

1) v nízkých polohách

- jiříčka obecná
- krkavec velký
- poštolka obecná
- (sokol stěhovavý-introdukce)
- straka obecná
- vlaštovka obecná

2) ve vyšších polohách

- čáp bílý
- čejka chocholátá
- husa polní
- kachna divoká
- káně lesní
- kormorán velký
- moták pochop
- orel sp.

d) lovící a hledající potravu

1) v době hnízdění

- lejsek šedý
- sedmihlásek hajní
- sýkora koňadra
- sýkora modřinka
- zvonek zelený

2) mimo dobu hnízdění

- červenka obecná
- čížek lesní
- dlask tlustozobý
- hýl obecný
- (krahujec obecný)
- králíček obecný
- křivka obecná
- lejsek černohlavý
- (ořešník kropenatý)
- (pěnkava jikavec)

- strakapoud velký
- sýkora uhelníček
- šoupálek dlouhoprstý
- žluna zelená

Pro zařazení jednotlivých druhů ptáků do mnou zvolených kategorií byl rozhodující převažující typ chování a doba zastižení. Je jasné, že například v kategorii d) lovící a hledající potravu by se objevily druhy hnízdící, ale i odpočívající.

Celkem jsem tedy v období podzim 1995-zima 1999 zaznamenal v okolí 7. MŠ 45 druhů ptáků + 4 druhy mimo aktivně sledované území - v blízkosti vymezené plochy.

Počet druhů je ve skutečnosti vyšší už jen proto, že školka leží na spojnici Dolního a Lánského rybníka, tedy migrační trasy jistě nejen vodních druhů ptáků.

Jiří Mach

Čteme za vás.

Teletext ČT:

* Region Šumavy vyhlásila organizace Mezinárodní přátelé přírody Evropskou krajinou let 1999-2000. Cílem je obnovit něžnou turistiku, staré kupecké stezky, propagovat Šumavu v Evropě a harmonizovat ochranu přírody s potřebami člověka v této oblasti.

* Moravský ornitologický spolek se chce účinně zapojit do ochrany kormoránů, především zobjektivitovat údaje, které vedou okresní úřady k povolování střílby na vzácné a chráněné ptáky v Evropě.

* Hodnota vývozu nezákonně těženého mahagonového dřeva z Brazílie do Evropy, Asie a USA převyšuje roční částku 300 milionů dolarů.

* Japonští lovci velryb se zdokonalenou lovící technikou pod pláštěm „výzkumu“ opět nedovoleně loví v chráněných vodách Antarktidy.

* Greenpeace varuje před důsledky globálního oteplování, které se již nyní projevuje změnami potravních vztahů v západní Arktidě, kde ledovce ustoupily o stovky kilometrů a jsou tenčí než dříve.

* Konference o klimatu v Buenos Aires nepřinesla mnoho nových snah 160 zemí vypouštění méně škodlivin do atmosféry.

* „Blýskáním na časy“ se zdá být situace v testech vozidel, které jako palivo používají vodík nebo methanol. Na zkouškách i výrobě by se mohla podílet i Škoda Plzeň.

* Reálnou šanci získat statut Národní park má zřejmě jako poslední v ČR CHKO Křivoklátsko.

* UNESCO se rozhodlo během dalších patnácti let realizovat doposud nejobsáhlejší program studia atmosféry s ohledem na její zhoršující se stav.

* Pracovníci ZOO Dvůr Králové nad Labem vypustili v okolí Týniště nad Orlicí 8 mláďat sovy pálené. Od roku 1994 se podařilo v ZOO vychovat 27 mláďat tohoto ohroženého druhu.

* Doposud nejdelší období byla pozorována velká ozonová díra nad Antarktidou.

* Na seznam vyhynulých živočichů ve Velké Británii přibyl čmelák. Naposledy byl spatřen v 80. letech. Podle WWF vyhynulo ve 20. století v Británii 154 druhů rostlin a živočichů. Velmi pesimistický je výhled existence skřivana polního a drozda zpěvného, kteří dříve patřili mezi běžné druhy ptáků. Oběma je podle WWF přisuzován konec existence na ostrovech do konce roku 2010.

* Velmi cenné korálové útesy u Seychelských ostrovů v Indickém oceánu jsou z 80 % zničené. Příčinou je podle odborníků globální oteplování Země, které přineslo změnu mořských proudů. Ty mají nyní vyšší teplotu o 4 stupně Celsia.

* Na 70-80 miliard korun odhaduje studie Světové banky výdaje ČR na aplikaci evropské legislativy v oblasti ochrany vody před znečištěním. Tyto předpisy je však údajně republika schopná přijmout a realizovat už v roce 2005. EU například požaduje čistit odpadní vody také v menších městech (asi 1000 lokalit) a řešit ochranu vod komplexněji.

* Ačkoliv ministr životního prostředí Kužvar povolil vést dálnici z Prahy do Hradce Králové přes NPR Libický luh, nesdílí ekologové optimismus hradeckého primátora, že se začne se stavbou již v příštím roce. MŽP při udělování výjimky ze zákona dospělo k názoru, že Libický luh je již poškozený funkcí částí dálnice a vyvedení komunikace do jiné trasy by v současném stavu vedlo ještě k většímu poškození.

* V kakofonii pouličního ruchu zapomínají ptáci zpívat a jejich krásné melodie se proměňují v nelibozvučné štěbetání. Pro některé druhy to může mít katastrofální důsledky, protože zpěvem hledají a vábí svého partnera. Sdělila to britská Královská společnost na ochranu ptactva. Výzkumy ukázaly, že ptáci v městech zapomínají své vlastní písně a napodobují zvuky, které slyší nejčastěji - mobilní telefony, automobilová poplašná zařízení a troubení.

Nejškodlivější vliv má však na ptáky dopravní ruch. „To je vědecký důkaz, že stavba dálnic ovlivňuje přírodu a ptačí druhy mnohem více, než jsme si doposud uvědomovali“, upozornil ornitolog Chris Meade.

* Při zimním sčítání netopýrů v jeskyních Moravského krasu bylo zjištěno 21 druhů ! Nejvíce jich odpočívá ve Sloupsko-šošůvských jeskyních (cca 700 ex.), v Býčí skále (asi 300 ex.) a v nejteplejší Kateřinské jeskyni (asi 150 ex.). Blanensko je považováno za ojedinělé místo ve střední Evropě pro zimování netopýrů.

* Pracovníci CHKO Moravský kras předloží MŽP návrh na začlenění PR Vývěry Punkvy do sítě biogenetických rezervací EU. V ČR jsou doposud registrované jen 2 biogenetické rezervace: Blanice na Prachaticku (nejpočetnější středoevropská populace perlorodky říční) a Břehyně-Pecopala na Českolipsku (mokřadní a rašelinné ekosystémy).

Na cestách.

V pohorách po horách a dolách Islandu

(2.díl) RYBÁCI A VÍTR

(Pokračování z autentického deníku Mariána Poláka, pojednávající převážně o jídle a o ptácích)

3.6.úterý

Probouzí mě tlak močového měchýře a taky hlasy ptáků. Bekasiny „mekaj“ o sto šest, dále zaznamenávám krkavce, lindušky luční, racky žlutoohý a kulíky zlatý (ty už poznám i po hlase, heč!).

Venku je stejná mlha jak včera večer a v „noci“ zřejmě sprchlo. Balíme a pěšky přicházíme do Grindsavíku a stopujeme na Krísuvík (sakra, všechno je tu nějak „vík“, navíc se to čte asi jinak, takže víme prdlajs kde jsme). Hned druhý den poznáváme, co to znamená odchýlit se na stopu od hlavní silnice číslo 1: protože nic nejezdí, jdeme pěšo.

Kolem řvou vodouši rudonozí a hlavně desítky rybáků dlouhoocasých. V těsné blízkosti silnice mají svá hnízda, která velice energicky hájí. Útok na mou hlavu je natolik silný, že několik mých pokusů nalézt snůšku, končí zbabělým útekem do bezpečí cesty. Ta se mezitím změnila v docela obyčejnou prašnou úvozovku a vede stále podél pobřeží. Šlapeme až do večera, zhruba 20 km, protože těch pár aut co projelo bylo stejně plných.

Začíná to být nekonečný: všude samá láva, láva a zase láva, porostlá kobercem lišejníku. Prakticky nám dochází voda a ve vzduchu visí ticho před bouří. Radši stavíme stan a jdeme spát.

4.6.středa

V půl sedmý nás budí lomcování stanu. Trochu prší, ale hlavně se zvedá velice silný studený vítr. Nestíháme držet strop Gemmy, takže chvatně snídáme a padáme odtud. Ten vítr je šílený. Fouká nám ze severu přímo do tváře a hází s náma jak se sirkama. Ondra nemít ten příšernej batoh, tak ho to sfouklo kamsi do Atlantiku. Každý krok je strašně vysilující. Vichr zvedá prach a kamínky ze silnice a s nesmírnou přesností je umísťuje do našich očí, nosů a zubů. Hledáme chvilkové azyl v kostelíku u cesty a pak v závětrí staré opuštěné farmy.

Když už je naše morálka na úplném dně, vynořují se z mračen prachu světla auta a řidič zastavuje. Jede do Rejkjavíku, nespěchá a když chceme fotit, tak ochotně zastaví. Je ale takovej vítr, že nejdou otevřít dveře. Když se nám to povedlo, vítr popadl Ondrův obal od foťáku a odnesl ho sebou do jezera. Od téhle chvíle používá igeliťák. Z úplný beznaděje jsme za hodinku v úplným ráji. Válim se v bazénu s horkou vodou a říkáme si, že ten vítr nebyl zase tak hroznej. Ovšem ne dlouho. Míříme na výpadovku a i v sotva dvěstětisícovém Rejkjavíku je to sakramentsky daleko! Po dvou nebo třech hodinách chůze v ledovém vichru toho máme opět plný brejle. Samo zastavuje auto. Islandan původem z Holandska říká, že mu bylo jasné, že jdem stejně na stopa, tak nám ulehčil cestu. Vyhazuje nás u benzínky jak vystříženě z filmů arizonské pouště. Jen je tu tak o čtyřicet stupňů chladnějc. Spíme v polovyschlým korytě řeky, odkud se zvedly husy, bekasina a koliha. Teď jsme tu místo nich my.

Bleskovky.

* Ve dnech 19. a 20. prosince byl snadno pozorovatelný intenzivní průtah hus polních a běločelých směrem jižním i severním. Celkem hojně pak směrem severním prolétala hejna hus i v lednu, kdy byly také zjištěny noční přelety nad městem.(J.Mach)

* V roce 1998 bylo na území Dolního rybníka ve Svitavách při 260 kontrolách registrováno 126 druhů ptáků (v roce 1997-116 druhů). Mezi nové druhy rybníka od loňského roku patří(14 druhů):králíček obecný, drozd cvrčala, sýkořice vousatá, bělořit šedý, slavík modráček, cvrčilka slavíková, sýkora lužní, žluna zelená, kulík písečný, rybák velkozobý, chřástal kropenatý, sokol stěhovavý, orel královský a husa indická.

Z celkového počtu bylo 61 druhů vodních ptáků, z nichž 12 druhů prokazatelně hnízdilo. 47 druhů je ohrožených a chráněných zákonem. (J.Mach)

* Pro porovnání dodal počty zaznamenaných druhů ptáků na soustavě rybníků Nový a Hvězda u Opatova Filip Jetmar : 1995 - 143,1996 - 148,1997 - 159 a 1998 - 152.(J.Mach)

* Nežvykle vysoká teplota (až 8 st.Celsia) zřejmě vyprovokovala začátkem ledna ke zpěvu červenu obecnou u Dolního rybníka. (J.Mach)

* Od prvního lednového týdne začalo Rybářství Litomyšl napouštět Dolní rybník. Podle našeho názoru tak nevyužilo úplného zimování ke zlepšení hydrobiologických vlastností rybníka.
(J.Mach)

* Především díky mírné zimě jsem mohl poprvé dvakrát (5.a 22.ledna) pozorovat ledňáčka říčního při lovu rybek na přítoku Dolního rybníka ve Svitavách. (J.Mach)

* 19.ledna jsme se s Honzou Richtrem probírali školními přírodovědnými sbírkami v kabinetě III.ZŠ ve Svitavách. Objevovali jsme kouzla často historických materiálů. Obdivuhodné byly například zkameněliny ježovky, mlžů, plžů, ramenonožců nebo rakovců z Javorníka a Hradce nad Svitavou nebo herbář orchidejí Svitavska. Mléčný opál (nepopsaný) pochází na 99% ze štol slovenského Dubníka u Prešova, kde jsem i já potřikrát opály (především drahé) v 90.letech hledal a nacházel. Bohužel vycpaniny rybáka černého, potápky černokrké nebo vodouše bahenního, které jsou prokazatelně z přelomu 19.a 20.století nebyly věrohodně a hlavně dostatečně popsány a označeny. Může totiž jít o druhy, které pocházejí z naší oblasti. Kdo ví jaký byl osud všech těch rostlin a živočichů.(J.Mach)

* O tom, že i v zimě (zvláště v posledních letech poměrně mírného charakteru) je ondatra pižmová aktivní, se můžeme přesvědčit například v okolí Dolního rybníka. (J.Mach)

* V měsíci lednu jsem se setkal ve Svitavách například s těmito druhy ptáků : čečetka zimní, drozd kvíčala, pěnkava obecná (i samice), červena obecná, ořešník kropenatý, křivka obecná, sýkora lužní, strakapoud malý, žluna zelená, racek bouřní, polák velký nebo krahujec obecný.(J.Mach)

* Podle 56.zprávy Skupiny pro výzkum bahňáků v České a Slovenské republice, hnízdily v pískovně u Chomoutova (u Olomouce) v roce 1998 4 páry racka černohlavého! Jde o druhé největší hnízdiště (po vodním díle nové Mlýny II) v České republice. Podle mnou dostupné odborné literatury a publikací jde o 7.lokalitu s prokázaným hnízděním tohoto druhu u nás. Na dalších třech místech šlo o hnízdění možné až pravděpodobné.(J.Mach)

Ornitologická pozorování.

Nejprve přinášíme opravy z předchozích čísel. Považujeme to za nutné s ohledem na případné použití dat k dalšímu zpracování (například v publikaci do odborné literatury a příspěvků):

1.číslo:

cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*) :

29.06.98 - zpěv 5 M, Střelnice, Semanín (Jetmar)

ťuhák menší (*Lanius minor*) :

13.05.98 - 1M, Nový r., Opatov (Jetmar)

2.číslo:

orlovec říční (*Pandio haliaetus*) :

11.09.98 - min.8 ex., r.Hvězda a Nový, Opatov (Beran)

chřástal vodní (*Rallus aquaticus*):

min.5 ex., Nový r., Opatov (Jetmar)

koliha velká (*Numenius arquata*) :

28.08.98 - 1 ex., r. Nový u Opatova (Choceňský)

vodouš bahenní (*Tringa glareola*) :

14.04.98 - 1 ex., r. Hvězda u Opatova (Jetmar)

24.04.98 - 1 ex., r. Pařez, Opatovec (Jetmar)

28.04.98 - 1 ex., r. Hvězda u Opatova (Janoušek)

jespák malý (*Calidris minuta*) :

05.09.98 - 2 ex., r. Hvězda u Opatova (Jetmar)

jespák křivozobý (*Calidris ferruginea*) :

02.-05.09.98 - 2 až 4 ex., r. Hvězda u Opatova (Jetmar)

nově publikovaná pozorování:

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*):

08.03.98 - 110 ex., Nový r., Opatov (Polák)

07.11.98 - přelet 9 ex., Dolní r., SY (Mach)

Volavka bílá (*Egretta alba*):

27.10.98 - 1 ex., Nový r. (loví) a Hvězda (přelet), Opatov (Jetmar)

Volavka popelavá (*Ardea cinerea*):

22.08.98 - 42 ex., r. Hvězda, Opatov (Jetmar)

Čáp černý (*Ciconia nigra*):

28.08.98 - 7 ex., na poli nad Novým r., Opatov (Choceňský)

Husa polní (*Anser fabalis*):

11.01.98 - 21 ex., na přeletu Nového r. a Hvězdy
- min. 30 ex., při přeletu Hvězdy, Opatov (Jetmar)

11.01.98 - 12 ex., přelet nad Opatovem (Polák)

11.01.98 - cca 130 ex., přelet nad Dolním r., SY (Mach)

16.01.98 - 48 ex., na hladině Nového r., (17.01. pak na poli), Opatov (Polák)

18.01.98 - 13 ex., na přeletu a 7 ex. na vodě, Nový r., Opatov (Polák)

18.12.98 - cca 70 ex., přelet nad Vidlákem (na sever), Opatov (Jetmar)

19.12.98 - 55 ex., přelet nad Dolním r. (směr jih), SY (Mach)

20.12.98 - 58+46 ex., přelet nad Dolním r. (směr sever), SY (Mach)

10.01.99 - cca 90 ex., přelet nad Dolním r. (směr sever), SY (Mach)

Husa běločelá (*Anser albifrons*):

17.01.98 - 4 ex. (se 48 ex. husy polní), pole u Nového r., Opatov (Polák)

18.01.98 - 2 ex. při přeletu a 10 ex. na hladině (též h. polní), Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

24.01.98 - 12 ex., Nový r., Opatov (Janoušek)

25.01.98 - 12 ex. kroužilo u Hvězdy, Opatov (Jetmar)

16.10.98 - 2 ex. kroužily nad Novým r. a Hvězdou, Opatov (Jetmar)

27. a 31.10.98 - 11 ex., na vypuštěném Novém (přelet Hvězdy), Opatov (Jetmar)

19.12.98 - min. 6 ex. v hejnu s h. polní, přelet nad Dolním r. (směr jih), SY (Mach)

Hvízdák eurasijský (*Anas penelope*):

02.11.98 - 1F, Dolní r., SY (Mach)

Ostralka štíhlá (*Anas acuta*):

29.03.98 - 4M+3F (3páry), r. Hvězda, Opatov (Jetmar)

20.04.98 - 3 páry, r. Hvězda, Opatov (Polák)

16., 18. a 22.10.98 - 1F, Nový r., Opatov (Jetmar)

27.10.98 - 1F, r. Hvězda, Opatov (Jetmar)

Hohol severní (*Bucephala clangula*):

19. a 22.03.98 - 3M+8F, r. Hvězda, Opatov (Janoušek, Jetmar, Polák)

Morčák velký (*Mergus merganser*):

16.10.98 - 1F, Nový r., Opatov (Jetmar)

Orlovec říční (*Pandion haliaetus*):

21.07. a 02.08.98 - 1 ex., Nový r., Opatov (Jetmar)

23.08.-08.09.98 - 1 až 2 ex., r. Nový, Hvězda, Vidlák, Černý, Terčový a Sychrovec,
Opatov, Opatovec (Jetmar, Polák)

16., 18. a 24.09.98 - 1 ex., Nový r. a Hvězda, Opatov (Jetmar, Polák)

10.10.98 - 1 juv., r. Terčový, Vidlák a Nový, Opatov (Jetmar)

Ostříž lesní (*Falco subbuteo*):

01.06.98 - 1 ex., Moravský Lačnov, SY (Mach)

25. a 30.08.98 - 1 ex., r. Hvězda, Opatov (Jetmar)

02. a 04.09.98 - 1 ex., Nový r., Opatov (Jetmar)

04.09.98 - 1 ex., r. Vidlák, Opatov (Jetmar)

Káně rousná (*Buteo lagopus*):

25.12.98 - 1 ex., u Dolního r., SY (Mach)

29.12.98 - 1 ex., u r. Kmotr, Jedlová u Poličky (Mach)

Kulík říční (*Charadrius dubius*):

1998 - na obnaženém dně hnízdilo 9-10 párů (nalezena 4 hnízda s vejci), v červnu byla hnízda vyplavena (úspěšný jen jeden pár- 2 juv.), r. Hvězda, Opatov (Jetmar)

- 1 hnízdící pár (tok a varování starých), r. Pařez, Opatovec (Jetmar)

Slučka malá (*Lymnocyptes minimus*):

10.10.-21.11.98 - 2 ex., Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

Vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*):

07.06.98 - 1 ex., Bukový r., Opatov (Polák)

11.06.98 - 4 ex., r. Hvězda, Opatov (Jetmar)

17.06.98 - 1 ex., r. Hvězda, Opatov (Jetmar)

Racek bouřní (*Larus canus*):

12.01.99 - 2 ad., Dolní r., SY (Mach)

Ledňáček říční (*Alceda atthis*):

05.01.99 - 1 ex., Dolní r., SY (Mach)

22.01.99 - 1 ex., Dolní r., SY (Mach)

Krutihlav obecný (*Jynx torquilla*):

31.07.98 - 1 ex., Opatovec (Jetmar)

Linduška luční (*Anthus pratensis*):

01.07.98 - 1 ex., r. Pařez, Opatovec (Jetmar)

02.-12.07.98 - zpěv 1M, pastvina s. od Opatovce (Jetmar)

16.10.98 - cca 60 ex., louka u Opatovce (Jetmar)

Konipas bílý (*Motacilla alba*):

12.11.98 - 2 ex., dno vypuštěného Dolního r., SY (Mach)

Ťuhýk šedý (*Lanius excubitor*):

29.12.98 - 1 ex., u r. Polní, Jedlová u Poličky (Mach)

29.12.98 - 1 ex., u odkal.nádrže Masokombinátu, Polička-Sádek (Mach)

Brkoslav severní (*Bombycilla garrulus*):

24. a 25.01.98 - 2 ex., hráz Nového r., Opatov (Janoušek, Jetmar, Polák)

Pěnkava jikavec (*Fringilla montifringilla*):

31.03.98 - min. 5 ex., Nový r., Opatov (Janoušek)

02.04.98 - 7 ex., r. Hvězda, Opatov (Janoušek)

07.04.98 - 1 ex., Nový r., Opatov (Janoušek)

25. a 28.12.98 - 1M, zahrádka u Dolního r., SY (Mach)

Křivka obecná (*Loxia curvirostra*):

16.05.98 - 5 až 6 ex. (min. 1M), Nový potok u trati, Opatov (Jetmar)

od 25.07.98 - hejnka do 10 ex., Opatov, Opatovec, Svitavy, Ústí n. O. (Jetmar, Mach a jiní)

Havran polní (*Corvus grugilegus*):

02.11.98 - cca 170 ex., na jilmu u 7.MŠ, SY (Mach)